

Установа адукацыі
“Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”

ЗАЦВЕРДЖАЮ

Праарктар па вучэбнай рабоце
А.В.Макоўчык
2022 г.

Рэгістрацыйны № УД 31-2-281 вуч.

МАРФАЛОГІЯ (ІМЕННЫЯ ЧАСЦІНЫ МОВЫ)

Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасцей:

- 1-02 03 01 Беларуская мова і літаратура;**
- 1-02 03 03 Беларуская мова і літаратура. Замежная мова (з указаннем мовы)**

2022 г.

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбная праграма вучэбнай дысцыпліны “Марфалогія (іменныя часціны мовы)” прызначана для студэнтаў установы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка” (спецыяльнасці 1-02 03 01 “Беларуская мова і літаратура”; 1-02 03 03 Беларуская мова і літаратура. Замежная мова (з указаннем мовы)), з’яўляецца дысцыплінай модуля “Сучасная беларуская літаратурная мова” і ўваходзіць у сістэму лінгвістычнай падрыхтоўкі студэнтаў 2 курса філалагічнага факультэта.

Курс “Марфалогія (іменныя часціны мовы)” з’яўляецца складнікам модуля “Сучасная беларуская літаратурная мова”, у якім раскрываюцца асноўныя заканамернасці сінхроннага развіцця сучаснай беларускай літаратурнай мовы і які выконвае асноўную ролю ў падрыхтоўцы спецыялістаў-філолагаў. Гэтым вызначаюцца мэты і задачы курса.

Асноўная мэта выкладання дысцыпліны – развіць і ўдасканаліць філалагічнае мысленне студэнтаў; сфарміраваць устаноўкі на практычнае прымяненне атрыманых студэнтамі ведаў у іх будучай прафесійнай дзейнасці; падрыхтаваць высокакваліфікаваных спецыялістаў для выкладання беларускай мовы ў навучальных установах рознага тыпу.

Задачи вывучэння дысцыпліны:

- даць грунтоўныя веды аб разнастайных моўных з’явах;
- выпрацаваць навуковыя погляды на сістэму іменных часцін мовы сучаснай беларускай літаратурнай мовы;
- удасканаліць навыкі беларускага вуснага і пісьмовага маўлення;
- выпрацаваць грунтоўныя ўменні і навыкі самастойнага лінгвістычнага аналізу моўных адзінак, з’яў і фактаў.

Месца вучэбнай дысцыпліны ў сістэме падрыхтоўкі спецыяліста з вышэйшай адукацыяй

Вучэбная дысцыпліна “Марфалогія (іменныя часціны мовы)” адносіцца да цыкла вучэбных дысцыплін дзяржаўнага кампанента, з’яўляецца складнікам модуля “Сучасная беларуская літаратурная мова” і вывучаецца на працягу трэцяга семестра.

Сувязь вучэбнай дысцыпліны з іншымі дысцыплінамі

Пры вывучэнні вучэбнай дысцыпліны прадугледжваецца пераемнасць і сувязь яе з іншымі лінгвістычнымі дысцыплінамі (“Уводзіны ў мовазнаўства”, “Гісторыя беларускай літаратурнай мовы”, “Беларуская дыялекталогія”), а таксама са школьным курсам беларускай мовы. Асаблівая ўвага пры выкладанні асобных тэм удзяляецца вывучэнню спецыфічных рыс сучаснай беларускай літаратурнай мовы, што з’яўляецца надзвычай важным ва ўмовах білінгвізму. Лекцыйныя і практычныя заняткі, прадугледжаныя вучэбным планам, узаемна звязаны і арганічна дапаўняюць адно аднаго, даючы магчымасць паглыбіць і ўдасканаліць набытыя веды. Пэўная колькасць тэм па вучэбнай дысцыпліне адведзена на самастойнае вывучэнне. Такая праца прывівае навыкі самастойнай вучобы, выходзіць у студэнтаў адказнасць, будзіць імкненне да самаразвіцця.

У выніку вывучэння дысцыпліны студэнт **павінен:**

ведаць:

- сістэму іменных часцін мовы на марфалагічным узроўні сучаснай беларускай літаратурнай мовы;
- лінгвістычную тэрміналогію;
- літаратурныя нормы (марфалагічныя) сучаснай беларускай літаратурнай мовы;
- прынцыпы і правілы беларускага правапісу;

умець:

- адбіраць, сістэматызаваць і правільна кваліфікаваць моўныя факты;
- праводзіць лінгвістычныя назіранні, рабіць абагульненні і вывады;
- выконваць марфалагічны аналіз іменных часцін мовы;
- заўважаць і выпраўляць граматычныя памылкі;

валодаць:

- марфалагічнымі нормамаі сучаснай беларускай літаратурнай мовы;
- асновамі культуры беларускага маўлення, якое ажыццяўляецца ў вуснай і пісьмовай формах;
- навыкамі лінгвістычнага моўнага разбору на марфалагічным узроўні моўнай сістэмы;
- правапісам сучаснай беларускай літаратурнай мовы.

Вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Марфалогія (іменныя часціны мовы)” павінна забяспечыць фарміраванне:

- у студэнтаў спецыяльнасці 1-02 03 01 “Беларуская мова і літаратура”

БПК 12: Тлумачыць і аналізаваць граматычныя з’явы сучаснай беларускай мовы ў адпаведнасці са спецыфікай розных лексіка-граматычных класаў;

- у студэнтаў спецыяльнасці 1-02 03 03 Беларуская мова і літаратура.

Замежная мова (з указаннем мовы) **БПК 10:** Тлумачыць і аналізаваць граматычныя з’явы сучаснай беларускай мовы ў адпаведнасці са спецыфікай розных лексіка-граматычных класаў.

Структура зместу вучэбнай дысцыпліны

У аснову структуравання зместу вучэбнага матэрыялу курса пакладзены прынцып тэматычнага падыходу, які прадугледжвае падзел вучэбнага матэрыялу на адносна самастойныя раздзелы (тэмы). Па кожнай вучэбнай тэме ў адпаведнасці з яе мэтамі і задачамі па фарміраванні і развіцці ў студэнтаў канкрэтных кампетэнцый выкладчык (кафедра) праектуе і рэалізуе канкрэтныя педагагічныя тэхналогіі.

На 2 курсе дзённай формы атрымання адукацыі на вывучэнне дысцыпліны “Марфалогія (іменныя часціны мовы)” адводзіцца 100 вучэбных гадзін, з якіх 56 – аўдыторныя (28 гадзін лекцыйных і 28 гадзін практычных заняткаў), а 44 гадзіны адводзяцца на самастойную работу студэнтаў.

Размеркаванне гадзін у семестры:

семестр	усяго гадзін	аўдыторныя	лекцыі	практычныя	КСР	самаст. работа	форма кантролю
					пр.		
3	100	56	28	26	2	44	залік

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

1. МАРФАЛОГІЯ

1.1 Марфалогія як граматычнае вучэнне аб слове. Асноўныя граматычныя паняцці і адзінкі (граматычная катэгорыя, граматычнае значэнне, граматычная форма, словаформа).

Паняцце парадгмы (сукупнасці граматычных формаў слова). Спосабы і сродкі выражэння граматычных значэнняў.

1.2 Часціны мовы як лексіка-граматычныя класы слоў.

Крытэрыі выдзялення і аб'яднання слоў у часціны мовы. Сістэма часцін мовы ў сучаснай беларускай літаратурнай мове.

Самастойныя і службовыя часціны мовы. Дыскусійныя пытанні класіфікацыі часцін мовы ў навуковай літаратуры. Пераходныя з'явы ў сістэме часцін мовы.

2. НАЗОЎНІК

2.1 Назоўнік як часціна мовы. Катэгарыяльнае (абагульненае) значэнне, марфалагічныя прыметы і сінтаксічная роля.

Лексіка-семантычныя групы назоўнікаў. Лексіка-граматычныя разрады назоўнікаў: агульныя і ўласныя, канкрэтныя і абстрактныя, адушаўлёныя і неадушаўлёныя, асабовыя, зборныя, рэчыўныя, адзінкавыя (сінгулятывы). Граматычныя катэгорыі назоўніка: род, лік, склон.

2.2 Катэгорыя роду назоўніка.

Вызначэнне роду паводле семантычных і граматычных (марфалагічных, сінтаксічных) прымет.

Назоўнікі, якія адной граматычнай формай абазначаюць асоб мужчынскага і жаночага полу. Назоўнікі агульнага роду. Несупадзенне роду некаторых назоўнікаў у беларускай і рускай мовах. Вызначэнне роду нескланяльных назоўнікаў і абрэвіятур.

2.3 Катэгорыя ліку назоўніка, яе граматычнае выражэнне.

Адзіночналікавыя (*singularia tantum*) і множналікавыя (*pluralia tantum*) назоўнікі. Рэшткі парнага ліку ў беларускай мове. Несупадзенне ліку некаторых назоўнікаў у беларускай і рускай мовах.

2.4 Катэгорыя склону назоўніка.

Асноўныя значэнні склонаў. Форма клічнага склону ў беларускай мове.

2.5 Скланенне назоўнікаў.

Сістэма скланення назоўнікаў у сучаснай беларускай мове. Тыпы скланення. Парадыгма скланення назоўнікаў.

Першае скланенне назоўнікаў. Другое скланенне назоўнікаў. Трэцяе скланенне назоўнікаў. Рознаскланяльныя назоўнікі. Нескланяльныя назоўнікі. Скланенне назоўнікаў у множным ліку. Варыянтныя канчаткі назоўнікаў у множным ліку. Назоўнікі ад'ектыўнага і змешанага тыпу скланення. Скланенне асабовых імёнаў, прозвішчаў і геаграфічных назваў. Формы назоўнікаў з суфіксамі суб'ектыўнай ацэнкі.

2.6 Словаўтварэнне назоўнікаў.

Прыставачнае, суфіксальнае, прыставачна-суфіксальнае, нульсуфіксальнае словаўтварэнне назоўнікаў. Прадуктыўныя і непрадуктыўныя афіксы назоўнікаў. Утварэнне складаных і складанаскарочаных назоўнікаў (абрэвіатур). Лексіка-семантычны спосаб утварэння назоўнікаў. Марфалагічна-сінтаксічны спосаб утварэння назоўнікаў (субстантывацыя). Поўная, частковая і эліптычная субстантывацыя.

2.7 Марфалагічны аналіз назоўніка.

Апісанне назоўніка як часціны мовы, вызначэнне граматычных катэгорый і сінтаксічнай ролі.

3. ПРЫМЕТНІК

3.1 Прыметнік як часціна мовы. Катэгарыяльнае (абагульненае) значэнне, марфалагічныя прыметы, сінтаксічная роля.

Граматычныя катэгорыі прыметніка (род, лік, склон), іх залежнасць ад адпаведных катэгорый назоўніка. Лексіка-семантычныя групы прыметнікаў.

3.2 Лексіка-граматычныя разрады прыметнікаў (якасныя, адносныя, прыналежныя прыметнікі).

Якасныя прыметнікі, іх значэнне і граматычныя асаблівасці. Адносныя прыметнікі, іх значэнне і граматычныя асаблівасці. Прыналежныя (уласнапрыналежныя і агульнапрыналежныя) прыметнікі, іх значэнне і граматычныя асаблівасці. Адрозненне якасных прыметнікаў ад адносных і прыналежных. Пераход прыметнікаў з аднаго разрады ў другі. Поўныя (членныя), кароткія (нячленныя) і сцягнутыя (усечаныя) формы якасных прыметнікаў, іх выкарыстанне ў сучаснай беларускай мове.

3.3 Ступені параўнання якасных прыметнікаў.

Простыя (сінтэтычныя) і складаныя (аналітычныя) формы вышэйшай і найвышэйшай ступеняў параўнання. Суплетыўныя формы. Спецыфіка элятыва ў беларускай мове. Формы прыметнікаў са значэннем суб'ектыўнай ацэнкі і меры якасці. Памяншальна-ласкальныя і павелічальна-ўзмацняльныя суфіксы, суфіксы са значэннем непаўнаты і высокай меры якасці.

3.4 Скланенне прыметнікаў.

Канчаткі прыметнікаў адзіночнага ліку. Варыянтныя канчаткі прыметнікаў жаночага роду ў родным і творным склонах адзіночнага ліку. Канчаткі прыметнікаў множнага ліку. Асаблівасці скланення прыналежных прыметнікаў.

3.5 Словаўтварэнне прыметнікаў.

Прыставачнае (прэфіксальнае), суфіксальнае, прыставачна-суфіксальнае, нульсуфіксальнае словаўтварэнне прыметнікаў. Утварэнне складаных прыметнікаў. Лексіка-семантычны спосаб утварэння прыметнікаў. Спосабы і сродкі ўтварэння якасных, адносных і прыналежных прыметнікаў. Марфалагічна-сінтаксічны спосаб утварэння прыметнікаў (ад'ектывацыя).

3.6 Марфалагічны аналіз прыметніка.

Апісанне прыметніка як часціны мовы, вызначэнне граматычных катэгорый і сінтаксічнай ролі.

4. ЛІЧЭБНІК

4.1 Лічэбнік як часціна мовы. Катэгарыяльнае (абагульненае) значэнне, марфалагічныя прыметы, сінтаксічная роля.

Лічэбнік як асаблівая часціна мовы і яго граматычныя катэгорыі. Адрозненне лічэбнікаў ад слоў з лікавым значэннем.

4.2 Разрады лічэбнікаў паводле значэння: колькасныя (уласнаколькасныя, зборныя, дробавыя) і парадкавыя лічэбнікі.

Класіфікацыя лічэбнікаў паводле значэння, граматычных уласцівасцей і характару ўжывання на колькасныя (уласнаколькасныя, зборныя, дробавыя) і парадкавыя.

4.3 Разрады лічэбнікаў паводле структуры: простыя, складаныя і састаўныя лічэбнікі.

Асаблівасці сінтаксічнай сувязі лічэбнікаў з назоўнікамі.

4.4 Скланенне колькасных і парадкавых лічэбнікаў.

Скланенне колькасных (уласнаколькасных, зборных, дробавых) і парадкавых лічэбнікаў. Асаблівасці скланення простых, складаных і састаўных лічэбнікаў.

4.5 Марфалагічны аналіз лічэбніка.

Апісанне лічэбніка як часціны мовы, вызначэнне граматычных катэгорый і сінтаксічнай ролі.

4.6 Няпэўна-колькасныя словы.

Дыскусійныя пытанні класіфікацыі няпэўна-колькасных слоў у навуковай літаратуры.

5. ЗАЙМЕННІК

5.1 Займеннік як часціна мовы. Катэгарыяльнае (абагульненае) значэнне, марфалагічныя прыметы, сінтаксічная роля.

Групы займеннікаў паводле суадноснасці з іншымі часцінамі мовы: абагульнена-прадметныя, абагульнена-якасныя, абагульнена-колькасныя.

5.2 Разрады займеннікаў паводле значэння: асабовыя, зваротныя, прыналежныя, указальныя, азначальныя, пыталыныя, адносныя, адмоўныя і няпэўныя.

Лексіка-граматычная характарыстыка займеннікаў розных разрадаў.

5.3 Словаўтварэнне займеннікаў.

Прэфіксальнае, суфіксальнае, постфіксальнае словаўтварэнне займеннікаў. Марфалагічна-сінтаксічны спосаб утварэння займеннікаў (пранаміналізацыя).

5.4 Скланенне займеннікаў.

Асаблівасці скланення асабовых, зваротнага, прыналежных, указальных, азначальных, пыталыных, адносных, адмоўных і няпэўных займеннікаў.

5.5 Марфалагічны аналіз займенніка.

Апісанне займенніка як часціны мовы, вызначэнне граматычных катэгорый і сінтаксічнай ролі.

**Вучэбна-метадычная карта дысцыпліны
(дзённая форма атрымання вышэйшай адукацыі)**

№ раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		Колькасць гадзін КСР	Самастойная праца	Літаратура	Формы кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя і семінарскія заняткі	Практычныя заняткі			
МАРФАЛОГІЯ (ІМЕННЫЯ ЧАСЦІНЫ МОВЫ)		28	26	2	44		
1.	Марфалогія	2			10		
1.1.	1. Марфалогія як граматычнае вучэнне аб слове. 2. Асноўныя граматычныя паняцці і адзінкі (граматычная катэгорыя, граматычнае значэнне, граматычная форма, словаформа). 3. Паняцце парадэгмы (сукупнасці граматычных формаў слова). 4. Спосабы і сродкі выражэння граматычных значэнняў.	1				1, 2, 1д, 3д, 6д, 7д	
1.2.	1. Часціны мовы як лексіка-граматычныя класы слоў. 2. Крытэрыі выдзялення і аб'яднання слоў у часціны мовы. 3. Сістэма часцін мовы ў сучаснай беларускай літаратурнай мове. 4. Самастойныя і службовыя часціны мовы. 5. Дыскусійныя пытанні класіфікацыі часцін мовы ў навуковай літаратуры. 6. Пераходныя з'явы ў сістэме часцін мовы.	1				1, 2, 1д, 3д, 6д, 7д	Індывідуальнае апытванне, праверка выкананых практычных заданняў.
					6 4		

2.	Назоўнік	10	8	2	16		
2.1.	1. Назоўнік як часціна мовы. 2. Катэгарыяльнае (абагульненае) значэнне, марфалагічныя прыметы і сінтаксічная роля. 3. Лексіка-семантычныя групы назоўнікаў.	1				1, 2, 1д, 3д, 6д, 7д	
	1. Лексіка-граматычныя разрады назоўнікаў: агульныя і ўласныя, канкрэтныя і абстрактныя, адушаўлёныя і неадушаўлёныя, асабовыя, зборныя, рэчыўныя, адзінкавыя (сінгулятывы).	2				1, 2, 1д, 3д, 6д, 7д	
	1. Граматычныя катэгорыі назоўніка: род, лік, склон.		1			1, 2, 3д, 4д	Ушчыльненае апытванне.
2.2.	1. Катэгорыя роду назоўніка. 2. Вызначэнне роду паводле семантычных і граматычных (марфалагічных, сінтаксічных) прымет.	2				1, 2, 1д, 3д, 6д, 7д	
	1. Назоўнікі, якія адной граматычнай формай абазначаюць асоб мужчынскага і жаночага полу. 2. Назоўнікі агульнага роду. 3. Несупадзенне роду некаторых назоўнікаў у беларускай і рускай мовах. 4. Вызначэнне роду нескланяльных назоўнікаў і абрэвіятур.		1			4 1, 2, 3д, 4д, 5д	Праверка выкананых практыкаванняў і заданняў.
2.3.	1. Катэгорыя ліку назоўніка, яе граматычнае выражэнне. 2. Адзіночлікавыя (singularia tantum) і множналікавыя (pluralia tantum) назоўнікі.	1				1, 2, 1д, 3д, 6д, 7д	
	1. Рэшткі парнага ліку ў беларускай мове. 2. Несупадзенне ліку некаторых назоўнікаў у беларускай і рускай мовах.		1			4 1, 2, 3д, 4д, 5д	Праверка выкананых практыкаванняў.
2.4.	1. Катэгорыя склону назоўніка. 2. Форма клічнага склону ў беларускай мове.	2				2, 1д, 3д, 6д	
	1. Асноўныя значэнні склонаў.			2		1, 2, 3д, 4д	Праверка выкананых заданняў па КСР.

2.5.	1. Скланенне назоўнікаў. 2. Сістэма скланення назоўнікаў у сучаснай беларускай мове. 3. Тыпы скланення. Парадыгма скланення назоўнікаў. 4. Першае скланенне назоўнікаў. 5. Другое скланенне назоўнікаў. 6. Трэцяе скланенне назоўнікаў. 7. Рознаскланяльныя назоўнікі. 8. Нескланяльныя назоўнікі.	2				1, 2, 1д, 3д, 6д, 7д	
	1. Скланенне назоўнікаў у множным ліку. 2. Варыянтныя канчаткі назоўнікаў у множным ліку. 3. Назоўнікі ад'ектыўнага і змешанага тыпу скланення. 4. Скланенне асабовых імёнаў, прозвішчаў і геаграфічных назваў. 5. Формы назоўнікаў з суфіксамі суб'ектыўнай ацэнкі.		2		2 2	1, 2, 3д, 4д, 5д	Індывідуальнае апытванне, праверка выкананых практычных заданняў.
2.6.	1. Словаўтварэнне назоўнікаў. 2. Прыставачнае, суфіксальнае, прыставачна-суфіксальнае, нульсуфіксальнае словаўтварэнне назоўнікаў. 3. Прадуктыўныя і непрадуктыўныя афіксы назоўнікаў. 4. Утварэнне складаных і складанаскарочаных назоўнікаў (абрэвіятур). 5. Лексіка-семантычны спосаб утварэння назоўнікаў. 6. Марфалагічны, лексіка-семантычны і марфалагічна-сінтаксічны спосаб утварэння назоўнікаў.		1		4	1, 2, 3д, 4д, 5д	Праверка выкананых практыкаванняў.
2.7.	1. Марфалагічны аналіз назоўніка.		2			1, 2, 3д, 4д	Марфалагічны разбор.
3.	Прыметнік	8	8		8		
3.1.	1. Прыметнік як часціна мовы. 2. Катэгарыяльнае (абагульненае) значэнне, марфалагічныя прыметы, сінтаксічная роля. 3. Граматычныя катэгорыі прыметніка (род, лік, склон), іх залежнасць ад адпаведных катэгорый назоўніка.	2				1, 2, 1д, 3д, 6д, 7д	

	1. Лексіка-семантычныя групы прыметнікаў.		1			1, 2, 3д, 4д	Праверка выкананых практыкаванняў.
3.2.	1. Лексіка-граматычныя разрады прыметнікаў (якасныя, адносныя, прыналежныя прыметнікі). 2. Якасныя прыметнікі, іх значэнне і граматычныя асаблівасці. 3. Адносныя прыметнікі, іх значэнне і граматычныя асаблівасці. 4. Прыналежныя (уласнапрыналежныя і агульнапрыналежныя) прыметнікі, іх значэнне і граматычныя асаблівасці.	2				1, 2, 1д, 3д, 6д, 7д	
	1. Адрозненне якасных прыметнікаў ад адносных і прыналежных. 2. Пераход прыметнікаў з аднаго разраду ў другі. 3. Поўныя (членныя), кароткія (нячленныя) і сцягнутыя (усечаныя) формы якасных прыметнікаў, іх выкарыстанне ў сучаснай беларускай мове.		2			1, 2, 3д, 4д, 5д	Ушчыльненае апытванне. Праверка выкананых практыкаванняў.
3.3.	1. Ступені параўнання якасных прыметнікаў. 2. Простыя (сінтэтычныя) і складаныя (аналітычныя) формы вышэйшай і найвышэйшай ступеняў параўнання. 3. Суплетыўныя формы. 4. Спецыфіка элятыва ў беларускай мове.	2			2	1, 2, 1д, 3д, 6д, 7д	
	1. Формы прыметнікаў са значэннем суб'ектыўнай ацэнкі і меры якасці. 2. Памяншальна-ласкальныя і павелічальна-ўзмацняльныя суфіксы, суфіксы са значэннем непаўнаты і высокай меры якасці.		1			1, 2, 3д, 4д, 5д	Ушчыльненае апытванне. Праверка выкананых практыкаванняў.
3.4.	1. Скланенне прыметнікаў. 2. Канчаткі прыметнікаў адзіночнага ліку. 3. Варыянтныя канчаткі прыметнікаў жаночага роду ў родным і творным склонах адзіночнага ліку.	1				1, 2, 1д, 3д, 6д, 7д	
	1. Канчаткі прыметнікаў множнага ліку. 2. Асаблівасці скланення прыналежных прыметнікаў.		1			1, 2, 3д, 4д	Праверка выкананых практыкаванняў.

3.5.	1. Словаўтварэнне прыметнікаў. 2. Прыставачнае (прэфіксальнае), суфіксальнае, прыставачна-суфіксальнае, нулясуфіксальнае словаўтварэнне прыметнікаў. 3. Утварэнне складаных прыметнікаў. 4. Марфалагічны, лексіка-семантычны і марфалагічна-сінтаксічны спосаб утварэння прыметнікаў.	1			4	1, 2, 1д, 3д, 6д, 7д	
	1. Спосабы і сродкі ўтварэння якасных, адносных і прыналежных прыметнікаў.		1			1, 2, 3д, 4д	Праверка выкананых практыкаванняў.
3.6.	1. Марфалагічны аналіз прыметніка.		2			1, 2, 3д, 4д	Марфалагічны разбор.
4.	Лічэбнік	4	4		4		
4.1.	1. Лічэбнік як часціна мовы. 2. Катэгарыяльнае (абагульненае) значэнне, марфалагічныя прыметы, сінтаксічная роля.	1				1, 2, 1д, 3д, 6д, 7д	
4.2.	1. Разрады лічэбнікаў паводле значэння: колькасныя (уласнаколькасныя, зборныя, дробавыя) і парадкавыя лічэбнікі.	1				1, 2, 1д, 3д, 6д, 7д	
	1. Разрады лічэбнікаў паводле значэння: парадкавыя лічэбнікі.		1			1, 2, 3д, 4д	Ушчыльненае апытванне.
4.3.	1. Разрады лічэбнікаў паводле структуры: простыя, складаныя і састаўныя лічэбнікі.	1				1, 2, 1д, 3д, 6д, 7д	
	1. Асаблівасці сінтаксічнай сувязі лічэбнікаў з назоўнікамі.		1		4	1, 2, 3д, 4д	Праверка выкананых практыкаванняў.
4.4.	1. Скланенне колькасных і парадкавых лічэбнікаў.		1			1, 2, 3д, 4д	Ушчыльненае апытванне.
4.5.	1. Марфалагічны аналіз лічэбніка.		1			1, 2, 3д, 4д	Марфалагічны разбор.
4.6.	1. Няпэўна-колькасныя словы.	1				2, 1д, 3д, 7д	

5.	Займеннік	4	6		6		
5.1.	1. Займеннік як часціна мовы. 2. Катэгарыяльнае (абагульненае) значэнне, марфалагічныя прыметы, сінтаксічная роля. 3. Групы займеннікаў паводле суадноснасці з іншымі часцінамі мовы: абагульнена-прадметныя, абагульнена-якасныя, абагульнена-колькасныя.	2				1, 2, 1д, 3д, 6д, 7д	
5.2.	1. Разрады займеннікаў паводле значэння: асабовыя, зваротны, прыналежныя, указальныя, азначальныя, пыталыя, адносныя, адмоўныя і няпэўныя.	1				1, 2, 1д, 3д, 6д, 7д	
	1. Лексіка-граматычная характарыстыка займеннікаў розных разрадаў.		2			1, 2, 3д, 4д	Праверка выкананых практыкаванняў.
5.3.	1. Словаўтварэнне займеннікаў. 2. Прэфіксальнае, суфіксальнае, постфіксальнае словаўтварэнне займеннікаў. 3. Марфалагічна-сінтаксічны спосаб утварэння займеннікаў (пранаміналізацыя).		1		4	1, 2, 3д, 4д, 5д	Праверка выкананых практыкаванняў.
5.4.	1. Скланенне займеннікаў.	1				1, 2, 1д, 6д	
	1. Асаблівасці скланення асабовых, зваротных, прыналежных, указальных, азначальных, пыталых, адносных, адмоўных і няпэўных займеннікаў.		1		2	1, 2, 3д, 4д, 5д	Ушчыльненае апытванне.
5.5.	1. Марфалагічны аналіз займенніка.		2			1, 2, 3д, 4д	Марфалагічны разбор.
	Усяго гадзін у 2 семестры: 100 г.	28	26	2	44		Залік

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

ЛІТАРАТУРА

Асноўная літаратура

1. Сучасная беларуская літаратурная мова [Электронны рэсурс] : вучэб.-метадыч. комплекс / склад.: С. С. Мароз [і інш.] // Репозиторий БГПУ. – Рэжым доступу: <https://elib.bspu.by/handle/doc/25631>. – Дата доступу: 15.05.2022.
2. Сучасная беларуская літаратурная мова : вучэб. дапам. / Д. В. Дзятко [і інш.] ; пад рэд. Д. В. Дзятко. – Мінск : Выш. шк., 2017. – 588 с.

Дадатковая літаратура

1. Кароткая граматыка беларускай мовы : у 2 ч. / навук. рэд. А. А. Лукашанец. – Мінск : Беларус. навука, 2007. – Ч. 1 : Фаналогія. Марфаналогія. Марфалогія. – 351 с.
2. Плотнікаў, Б. А. Беларуская мова. Лінгвістычны кампендыум / Б. А. Плотнікаў, Л. А. Антанюк. – Мінск : Інтэрпрэссэрвіс : Кн. дом, 2003. – 672 с.
3. Сучасная беларуская літаратурная мова. Марфалогія : вучэб. дапам. / Н. В. Гаўрош [і інш.] ; пад агул. рэд. М. С. Яўневіча. – Мінск : Выд. У. М. Скакун, 1997. – 288 с.
4. Сучасная беларуская літаратурная мова : практ. заняткі : вучэб. дапам. / Н. В. Гаўрош [і інш.]. – 3-е выд., дапрац. і дап. – Мінск : Выш. шк., 1995. – 287 с.
5. Сучасная беларуская літаратурная мова: тэсты для тэматычнага кантролю : вучэб. дапам. / аўт.-склад.: А. І. Калечыц [і інш.] ; пад рэд. П. А. Міхайлава. – Мінск : Адукацыя і выхаванне, 2006. – 280 с.
6. Сучасная беларуская мова : вучэб. дапам. / В. У. Азарка [і інш.] ; пад рэд. А. С. Васілеўскай. – Мінск : Рэсп. ін-т праф. адукацыі, 2020. – 383 с.
7. Энцыклапедыя для школьнікаў і студэнтаў : у 12 т. / рэдкал.: У. У. Андрыевіч (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларус. Энцыкл., 2017. – Т. 7 : Беларуская мова. – 495 с.

МЕТАДЫЧНЫЯ РЭКАМЕНДАЦЫІ ПА АРГАНІЗАЦЫІ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАЎ

Адной з галоўных задач, якія стаяць перад вышэйшай школай, з'яўляецца павышэнне якасці падрыхтоўкі будучых спецыялістаў. Будучы выпускнік павінен не толькі атрымліваць веды па прадметах, якія прадугледжаны вучэбнымі праграмамі, авалодваць уменнямі і навыкамі выкарыстання гэтых ведаў, метадамі даследчай работы, але і ўмець самастойна набыць новыя навуковыя звесткі.

Сістэматычна арганізаваная самастойная работа студэнтаў з'яўляецца асноўным сродкам падрыхтоўкі да самастойнай дзейнасці, а змест, метады і формы выступаюць у ролі фактараў, якія ўплываюць на даную падрыхтоўку.

Арганізацыя самастойнай работы студэнтаў дзённага аддзялення накіравана на вырашэнне наступных задач:

- паўтарэнне, замацаванне і абагульненне раней атрыманых ведаў;
- удасканаленне прадметных навыкаў, фарміраванне даследчых уменняў і навыкаў;
- актывізацыя вучэбнай і навукова-даследчыцкай дзейнасці студэнтаў;
- фарміраванне гатоўнасці студэнтаў да самаадукацыі.

Крыніцай інфармацыі пры выкананні студэнтамі самастойнай работы могуць выступаць: канспект; друкаваныя матэрыялы; падручнікі і слоўнікі; матэрыялы на электронных носбітах.

Плансамастойнай работы прадугледжвае: форму работы, змест (аб'ём) работы, тэрмін выканання, віды кантролю.

У залежнасці ад месца і часу правядзення самастойнай працы, характару кіраўніцтва ёю з боку выкладчыка і спосабу кантролю за яе вынікамі падзяляецца на наступныя віды:

- самастойную працу падчас асноўных аўдыторных заняткаў (лекцый, семінараў);
- самастойную працу пад кантролем выкладчыка ў форме планавых кансультацый, творчых кантактаў, залікаў і экзаменаў;
- пазааўдыторную самастойную працу пры выкананні студэнтамі дамашніх заданняў навучальнага і творчага характару.

Самастойнасць пералічаных вышэй відаў прац досыць умоўная, і ў рэальным адукацыйным працэсе гэтыя віды перасякаюцца адзін з адным.

Самастойная праца студэнтаў дзённай формы атрымання адукацыі дастаткова разнастайная, яна можа прадугледжваць:

- выкананне самастойных работ;
- выкананне кантрольных работ, складанне схем, табліц;
- працу з даведачнай, метадычнай і навуковай літаратурай па мовазнаўстве;
- абарону выкананых работ;
- падрыхтоўку да дыскусій, канферэнцый;
- падрыхтоўку да тэсціравання і інш.

Асноўныя віды заданняў для самастойнай працы:

- вивучэнне навуковых і вучэбных тэкстаў (падручнікі, першакрыніцы, дадатковая літаратура);

- складанне плана тэксту;
- графічнае адлюстраванне структуры тэксту;
- канспектаванне тэксту;
- праца са слоўнікамі, даведнікамі;
- азнаямленне з нарматыўнымі дакументамі;
- вучэбна-даследчыцкая дзейнасць;
- выкарыстанне аўдыя- і відэазапісаў.

Для замацавання і сістэматызацыі ведаў, набытых студэнтамі самастойна, выкарыстоўваюцца наступныя віды дзейнасці:

- праца з канспектам лекцыі (апрацоўка тэксту), паўторная работа над вучэбным матэрыялам (з падручнікаў, першакрыніц, дадатковай літаратуры і інш.);

- складанне планаў і тэзісаў адказаў;
- складанне табліц для сістэматызацыі навучальнага матэрыялу;
- вивучэнне нарматыўных матэрыялаў;
- адказы на кантрольныя пытанні;
- падрыхтоўка паведамленняў да выступлення на семінары, канферэнцыі;

- падрыхтоўка рэфератаў, дакладаў;
- складанне бібліяграфіі і інш.

Для фарміравання ўменняў выкарыстоўваюцца наступныя віды дзейнасці:

- выкананне практыкаванняў па ўзоры;
- рашэнне варыянтных заданняў і практыкаванняў;
- выкананне схем, табліц і пад.;
- рэфлексійны аналіз прафесійных уменняў з выкарыстаннем аўдыя- і відэатэхнікі і інш.

Віды заданняў для самастойнай працы, іх змест і характар могуць мець варыятыўны і дыферэнцыяваны характар, улічваючы спецыфіку матэрыялу, які выносіцца на самастойнае вивучэнне.

Сярод канкрэтных відаў самастойнай работы рэкамендуецца выкарыстоўваць наступныя:

а) самастойная работа па ўзоры (перанос вядомага спосабу ў аналагічную сітуацыю);

б) рэканструктыўна-варыятыўная самастойная работа (перанос вядомага спосабу з некаторай мадыфікацыяй у незнаёмую сітуацыю);

в) эўрыстычная самастойная работа (перанос вядомых спосабаў у нестандартную сітуацыю, дзякуючы чаму, самастойная работа набывае даследчы характар).

Для правядзення кантролю самастойнай працы студэнтаў выкарыстоўваюцца:

- праверка індывідуальных заданняў;
- семінарскія заняткі;

- калёквіумы;
- канферэнцыі;
- залікі па тэмах / раздзелах;
- тэсціраванне;
- кантрольныя работы;
- вусны і пісьмовы экзамены.

Для кантролю эфектыўнасці арганізацыі самастойнай працы студэнтаў можна праводзіць анкетаванне, падчас якога выяўляецца карыснасць тых ці іншых відаў і арганізацыйных формаў самастойнай працы, правільнасць і своечасовасць іх уключэння ў навучальны працэс, дастатковасць метадычнага забеспячэння, адпаведнасць запланаванага часу на іх выкананне і г. д.

Крытэрыямі адзнакі вынікаў самастойнай працы студэнта могуць з'яўляцца:

- узровень засваення студэнтам вучэбнага матэрыялу;
- уменне студэнта выкарыстоўваць тэарэтычныя веды пры выкананні практычных задач;
- абгрунтаванасць і выразнасць выкладу адказу;
- афармленне матэрыялу ў адпаведнасці з патрабаваннямі стандартаў;
- сфарміраваныя ўменні і навыкі ў адпаведнасці з мэтамі і задачамі вывучэння дысцыпліны.

Самастойная праца студэнтаў можа быць паспяховай толькі ў выпадку яе правільнай арганізацыі, неабходнага метадычнага суправаджэння, дзейснага кантролю, абавязковай сістэматызацыі, а пры неабходнасці і карэкцыі ведаў, атрыманых студэнтамі самастойна.

Важным змястоўным элементам самастойнай працы з'яўляецца работа студэнтаў над памылкамі, дапушчанымі пры выкананні задання. Выкладчык толькі падкрэслівае словы і выразы, у якіх назіраецца памылковае напісанне ці ўжыванне, даючы студэнту магчымасць разабрацца з імі самастойна, г. з. зрабіць гэтыя недахопы аб'ектамі свядомай мэтанакіраванай работы.

**ПРЫКЛАДНЫ ПЕРАЛІК ЗАДАННЯЎ КІРУЕМАЙ САМАСТОЙНАЙ
РАБОТЫ ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ
“МАРФАЛОГІЯ (ІМЕННЫЯ ЧАСЦІНЫ МОВЫ)”**

Тэма 2.4. Асноўныя значэнні склонаў.

Заданне

I узровень

Выканаць 3 і 5 заданні (варыянт 1) з лабараторнай працы № 21 (Тэма: Скланенне назоўнікаў) у кнізе: Малажай, Г. М., Кананенка, Т. М. Лабараторныя працы па сучаснай беларускай мове / Г. М. Малажай, Т. М. Кананенка. – Мінск : Выш. шк., 1999. – С. 139.

II узровень

Выканаць 3, 5, 6 і 7 заданні (варыянт 1) з лабараторнай працы № 21 (Тэма: Скланенне назоўнікаў) у кнізе: Малажай, Г. М., Кананенка, Т. М. Лабараторныя працы па сучаснай беларускай мове / Г. М. Малажай, Т. М. Кананенка. – Мінск : Выш. шк., 1999. – С. 139.

III узровень

Выканаць 5, 6 і 7 заданні (варыянты 1 і 2) з лабараторнай працы № 21 (Тэма: Скланенне назоўнікаў) у кнізе: Малажай, Г. М., Кананенка, Т. М. Лабараторныя працы па сучаснай беларускай мове / Г. М. Малажай, Т. М. Кананенка. – Мінск : Выш. шк., 1999. – С. 139–141.

ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫКАНАННЯ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАЎ

№ п/п	Назва тэмы, раздзела	К-сць гадзін на СРС	Заданне	Форма выканання
1.2.	Дыскусійныя пытанні класіфікацыі часцін мовы ў навуковай літаратуры.	6	Падрыхтаваць даклад-прэзентацыю “Дыскусійныя пытанні класіфікацыі часцін мовы ў навуковай літаратуры”.	Даклад
1.2.	Пераходныя з’явы ў сістэме часцін мовы.	4	Падрыхтаваць вуснае выказванне на тэму “Пераходныя з’явы ў сістэме часцін мовы”, выкарыстоўваючы выданне “Беларуская мова: энцыклапедыя” (Мінск, 1994).	Вуснае выказванне
2.2.	Несупадзенне роду некаторых назоўнікаў у беларускай і рускай мовах.	4	Выпісаць з перакладных беларуска-рускіх слоўнікаў 20 прыкладаў назоўнікаў, у якіх назіраецца несупадзенне роду ў беларускай і рускай мовах.	Картатэка моўных фактаў. Праца са слоўнікамі
2.3.	Несупадзенне ліку некаторых назоўнікаў у беларускай і рускай мовах.	4	Выпісаць з перакладных беларуска-рускіх слоўнікаў 20 прыкладаў назоўнікаў, у якіх назіраецца несупадзенне ліку ў беларускай і рускай мовах.	Картатэка моўных фактаў. Праца са слоўнікамі
2.5.	Скланенне асабовых імёнаў, прозвішчаў і геаграфічных назваў.	2	Праскланяць пісьмова наступныя назоўнікі: <i>Мікола Віслаўс, Віка Захарка, Алена Сініца, Сіплівеня Аляксандр, Ваўкавыск, Баранавічы, Залессе, Кобрын, Ашмянны.</i>	Практыкаванне
2.5.	Формы назоўнікаў з суфіксамі суб’ектыўнай ацэнкі.	2	Падрыхтаваць канспект § 27 “Формы назоўнікаў з суфіксамі ацэнкі” // “Сучасная беларуская літаратурная мова: Марфалогія: вучэб. дапам.” (Мінск, 1997).	Канспект
2.6.	Марфалагічна-сінтаксічны спосаб утварэння назоўнікаў.	4	Выпісаць з ТСБЛІМ або ТСБМ 10 прыметнікаў (і іх дэфініцыі), утвораных шляхам ад’ектывацыі.	Практыкаванне
3.3.	Простыя (сінтэтычныя) і складаныя (аналітычныя) формы вышэйшай і найвышэйшай ступеняў параўнання.	2	Утварыць па магчымасці ўсе формы параўнання наступных прыметнікаў: <i>вялікі, шчыры, разумны, кепскі, дарослы, салодкі, вішнёвы, шэравокі, жывы, вясенні, руплівы, старанны.</i>	Практыкаванне
3.3.	Памяншальна-ласкальныя і павелічальна-ўзмацняльныя суфіксы, суфіксы са	2	Утварыць па тры прыметнікі з дапамогай прыставак <i>за-, звыш-, ультра-, архи-</i> і суфіксаў <i>-ізн-, -эзн-,</i>	Практыкаванне

	значэннем непаўнаты і высокай меры якасці.		<i>эразн-, -эзн-, -еньк-, -эньк- (-аньк-), -юсеньк- (-юсенечк-), -явеньк-, -ютк-, -ав- (-яв-), -ават- (-яват-).</i>	
3.5.	Марфалагічны, лексіка- семантычны і марфалагічна- сінтаксічны спосаб утварэння прыметнікаў.	4	Падрыхтаваць канспект § 35 “Утварэнне прыметнікаў” // “Сучасная беларуская літаратурная мова: Марфалогія: вучэб. дапам.” (Мінск, 1997).	Канспект
4.3.	Асаблівасці сінтаксічнай сувязі лічэбнікаў з назоўнікамі.	4	Падрыхтаваць канспект § 40 “Сінтаксічная сувязь лічэбнікаў з назоўнікамі” // “Сучасная беларуская літаратурная мова: Марфалогія: вучэб. дапам.” (Мінск, 1997).	Канспект
5.3.	Прэфіксальнае, суфіксальнае, постфіксальнае словаўтварэнне займеннікаў.	4	Падрыхтаваць канспект раздзела “Словаўтварэнне займеннікаў” // “Беларуская граматыка: у 2-х ч. Ч. 1. Фаналогія. Арфаэпія. Марфалогія. Словаўтварэнне. Націск” (Мінск, 1985).	Канспект
5.4.	Асаблівасці скланення асабовых, зваротных, прыналежных, указальных, азначальных, пытальных, адносных, адмоўных і няпэўных займеннікаў.	2	Праскланяць наступныя займеннікі: <i>мы, яны, усякі, сам, самы, што, ніхто, які- ніякі, хто-небудзь, вы, кожны, гэты.</i>	Практыка- ванне

ПЕРАЛІК СРОДКАЎ ДЫЯГНОСТЫКІ, ЯКІЯ ВЫКАРЫСТОЎВАЮЦА ПРЫ ВЫВУЧЭННІ ДЫСЦЫПЛІНЫ

Для атрымання аб'ектыўнай інфармацыі аб узроўні паспяховасці студэнтаў па вучэбнай дысцыпліне “Марфалогія (іменныя часціны мовы)” (модуль “Сучасная беларуская літаратурная мова”) мэтазгодна сістэматычна выкарыстоўваць розныя віды кантролю, сярод якіх: апераджальны, бягучы, тэматычны, прамежкавы і выніковы. Кожны з відаў кантролю выкарыстоўваецца на пэўным этапе навучання і выконвае ў педагагічным працэсе адну з функцый: стымулюючую, навучальную, дыягнастычную, выхаваўчую і інш.

З мэтай выніковай дыягностыкі якасці засваення тэарэтычнага і практычнага матэрыялу студэнтаў па вучэбнай дысцыпліне “Марфалогія (іменныя часціны мовы)” (модуль “Сучасная беларуская літаратурная мова”) вучэбным планам прадугледжана правядзенне кантрольных работ рознага віду. Пры падборы заданняў улічваецца аб'ём тэарэтычных звестак па пэўнай тэме, індывідуальны ўзровень падрыхтоўкі навучэнцаў і інш.

Апераджальная, бягучая і прамежкавая дыягностыка кампетэнцый па вучэбнай дысцыпліне “Марфалогія (іменныя часціны мовы)” можа мець розныя формы, сярод якіх:

- вусны кантроль: фронтальнае, індывідуальнае, ушчыльненае (камбінаванае) апытванне на лекцыях і практычных занятках, калёквіумы, вусныя залікі і экзамены;

- пісьмовы кантроль: тэрміналагічныя дыктанты, дыктанты з дадатковымі заданнямі, дыктанты для самакантролю, кантрольныя работы, пісьмовыя работы па аўдыторных (дамашніх) практыкаваннях, рэфераты, пісьмовыя залікі і экзамены;

- графічны кантроль: моўны разбор з дапамогай графічных сродкаў, графічны дыктант (запаўненне табліцы па пэўнай тэме);

- тэставы кантроль: выкананне тэставых заданняў адкрытага і закрытага тыпу.

Для дыягностыкі кампетэнцый, выяўлення вучэбных дасягненняў студэнтаў на прамежкавым і выніковым этапах рэкамендуецца выкарыстоўваць тэсты і тэставыя заданні, рознаўзроўневыя кантрольныя заданні. Рэкамендаваная выніковая форма кантролю – залік.

Пералік тэарэтычных пытанняў да заліку па дысцыпліне “Марфалогія (іменныя часціны мовы)”

1. Марфалогія як граматычнае вучэнне аб слове.
2. Асноўныя граматычныя паняцці і адзінкі (граматычная катэгорыя, граматычнае значэнне, граматычная форма, словаформа).
3. Паняцце парадгмы (сукупнасці граматычных формаў слова).
4. Спосабы і сродкі выражэння граматычных значэнняў.
5. Часціны мовы як лексіка-граматычныя класы слоў. Крытэрыі выдзялення і аб’яднання слоў у часціны мовы.
6. Сістэма часцін мовы ў сучаснай беларускай літаратурнай мове. Самастойныя і службовыя часціны мовы.
7. Дыскусійныя пытанні класіфікацыі часцін мовы ў навуковай літаратуры. Пераходныя з’явы ў сістэме часцін мовы.
8. Назоўнік як часціна мовы. Катэгарыяльнае (абагульненае) значэнне, марфалагічныя прыметы і сінтаксічная роля.
9. Лексіка-семантычныя групы назоўнікаў.
10. Лексіка-граматычныя разрады назоўнікаў: агульныя і ўласныя, канкрэтныя і абстрактныя, адушаўленыя і неадушаўленыя, асабовыя, зборныя, рэчыўныя, адзінкавыя (сінгулятывы).
11. Катэгорыя роду назоўніка. Вызначэнне роду паводле семантычных і граматычных (марфалагічных, сінтаксічных) прымет.
12. Назоўнікі, якія адной граматычнай формай абазначаюць асоб мужчынскага і жаночага полу. Назоўнікі агульнага роду.
13. Несупадзенне роду некаторых назоўнікаў у беларускай і рускай мовах. Вызначэнне роду нескланяльных назоўнікаў і абрэвіятур.
14. Катэгорыя ліку назоўніка, яе граматычнае выражэнне.
15. Адзіночкавыя (*singularia tantum*) і множналікавыя (*pluralia tantum*) назоўнікі.
16. Рэшткі парнага ліку ў беларускай мове. Несупадзенне ліку некаторых назоўнікаў у беларускай і рускай мовах.
17. Катэгорыя склоны назоўніка. Асноўныя значэнні склонаў. Форма клічнага склоны ў беларускай мове.
18. Скланенне назоўнікаў. Сістэма скланення назоўнікаў у сучаснай беларускай мове. Тыпы скланення. Парадыгма скланення назоўнікаў.
19. Першае скланенне назоўнікаў.
20. Другое скланенне назоўнікаў.
21. Трэцяе скланенне назоўнікаў.
22. Рознаскланяльныя назоўнікі. Нескланяльныя назоўнікі.
23. Скланенне назоўнікаў у множным ліку. Варыянтныя канчаткі назоўнікаў у множным ліку. Назоўнікі ад’ектыўнага і змешанага тыпу скланення.
24. Скланенне асабовых імёнаў, прозвішчаў і геаграфічных назваў.

25. Формы назоўнікаў з суфіксамі суб'ектыўнай ацэнкі.
26. Словаўтварэнне назоўнікаў. Марфалагічны, лексіка-семантычны і марфалагічна-сінтаксічны спосаб утварэння назоўнікаў.
27. Прыметнік як часціна мовы. Катэгарыяльнае (абагульненае) значэнне, марфалагічныя прыметы, сінтаксічная роля.
28. Граматычныя катэгорыі прыметніка (род, лік, склон), іх залежнасць ад адпаведных катэгорый назоўніка.
29. Лексіка-граматычныя разрады прыметнікаў (якасныя, адносныя, прыналежныя).
30. Якасныя прыметнікі, іх значэнне і граматычныя асаблівасці.
31. Адносныя прыметнікі, іх значэнне і граматычныя асаблівасці.
32. Прыналежныя (уласнапрыналежныя і агульнапрыналежныя) прыметнікі, іх значэнне і граматычныя асаблівасці.
33. Адрозненне якасных прыметнікаў ад адносных і прыналежных. Пераход прыметнікаў з аднаго разраду ў другі.
34. Поўныя (членныя), кароткія (нячленныя) і сцягнутыя (усечаныя) формы якасных прыметнікаў, іх выкарыстанне ў сучаснай беларускай мове.
35. Ступені параўнання якасных прыметнікаў. Простыя (сінтэтычныя) і складаныя (аналітычныя) формы вышэйшай і найвышэйшай ступеняў параўнання. Суплетыўныя формы. Спецыфіка элятыва ў беларускай мове.
36. Формы прыметнікаў са значэннем суб'ектыўнай ацэнкі і меры якасці. Памяншальна-ласкальныя і павелічальна-ўзмацняльныя суфіксы, суфіксы са значэннем непаўнаты і высокай меры якасці.
37. Скланенне прыметнікаў. Канчаткі прыметнікаў адзіночнага ліку. Варыянтныя канчаткі прыметнікаў жаночага роду ў родным і творным склонах адзіночнага ліку.
38. Канчаткі прыметнікаў множнага ліку.
39. Асаблівасці скланення прыналежных прыметнікаў.
40. Словаўтварэнне прыметнікаў. Марфалагічны, лексіка-семантычны і марфалагічна-сінтаксічны спосаб утварэння прыметнікаў.
41. Лічэбнік як часціна мовы. Катэгарыяльнае (абагульненае) значэнне, марфалагічныя прыметы, сінтаксічная роля.
42. Разрады лічэбнікаў паводле значэння: колькасныя (уласнаколькасныя, зборныя, дробавыя) і парадкавыя лічэбнікі.
43. Разрады лічэбнікаў паводле структуры: простыя, складаныя і састаўныя лічэбнікі.
44. Асаблівасці сінтаксічнай сувязі лічэбнікаў з назоўнікамі.
45. Скланенне колькасных і парадкавых лічэбнікаў.
46. Няпэўна-колькасныя словы.
47. Займеннік як часціна мовы. Катэгарыяльнае (абагульненае) значэнне, марфалагічныя прыметы, сінтаксічная роля.
48. Групы займеннікаў паводле суадноснасці з іншымі часцінамі мовы: абагульнена-прадметныя, абагульнена-якасныя, абагульнена-колькасныя.

49. Разрады займеннікаў паводле значэння: асабовыя, зваротны, прыналежныя, указальныя, азначальныя, пытальныя, адносныя, адмоўныя і няпэўныя.

50. Лексіка-граматычная характарыстыка займеннікаў розных разрадаў.

51. Словаўтварэнне займеннікаў. Марфалагічны і марфалагічна-сінтаксічны спосаб утварэння займеннікаў.

52. Скланенне займеннікаў.

ПРАТАКОЛ УЗГАДНЕННЯ ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ УВА

Назва вучэбнай дысцыпліны, з якой патрабуецца ўзгадненне	Назва кафедры	Прапановы аб зменах у змесце вучэбнай праграмы ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне	Рашэнне, прынятае кафедрай, што распрацавала вучэбную праграму
<p>Уводзіны ў мовазнаўства. Гісторыя беларускай літаратурнай мовы. Беларуская дыялекталогія.</p>	<p>Кафедра мовазнаўства і лінгвадыдактыкі</p>	<p>Дубліраванне вучэбнага матэрыялу і неістотныя супярэчнасці паміж праграмамі ліквідаваны на этапе распрацоўкі вучэбных праграм.</p>	<p>Лічыць праграму ўзгодненай з дысцыплінамі на стадыі яе падрыхтоўкі (праатакол № 12 ад 19.05.2022 г.).</p>